

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΟΒΑΣΙΛΗΣ

A.M.: 4697

Φοιτητής του Παιδαγωγικού Τμήματος

Δημοτικής Εκπαίδευσης

του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ακαδ. έτος 2005-2006

Μάθημα: Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Καθηγήτρια: κ. Μαρία Τζάνη

ΘΕΜΑ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ

(Κινούμενα σχέδια πόκεμον)

ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

(6-12 ετών)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	Σελ	3
1. Η διαμόρφωση συνείδησης αντίστασης προς ελευθερία		4
2. Η βία ως εκδήλωση της ορμής προς επιθετικότητα		4
3. Η μόρφωση για άμβλυνση της ορμής της επιθετικότητας		5
4. Η σχολική αγωγή ως τρόπος ελέγχου της επιθετικότητας		5
5. Ο παιδευτικός ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος		5
6. Η ευθύνη του κράτους για τη μάθηση των πολιτών		6
7. Η ορμή προς μάθηση και η διδαχή		6
8. Θεωρίες μάθησης και διδασκαλίας		7
9. Παιδαγωγικές παράμετροι της παιδικής εξελικτικής Ψυχολογίας		7
10. Η κοινωνικογνωστική μάθηση μέσω των Μ.Μ.Ε.		9
11. Η κοινωνική μάθηση μέσω ταινιών πόκεμον		10
12. Για τις ανάγκες της μελέτης η εποπτεία παραδειγμάτων		12
13. Παρατηρήσεις, κρίσεις και παρεπόμενα στα τρία επεισόδια		13
14. Παρατηρήσεις και απόψεις ειδικών		16
15. Ενστάσεις των γονέων		16
16. Στάσεις των Κυβερνήσεων		17
17. Γενικός σκεπτικισμός		17
18. Στο υλικό κέρδος η θυσία του μέλλοντος		18
19. Η αμηχανία των «Δυτικοευρωπαίων» πολιτών		18
20. Ο σώζων εαυτόν σωθήτω!		20

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ (Κινούμενα σχέδια) **ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ** (6 -12 ΕΤΩΝ))

Πρόλογος

Το θέμα που ανέλαβα να πραγματευθώ είναι κεφαλαιώδες τόσο για τη σημερινή εκπαιδευτική και οικογενειακή πραγματικότητα, όσο και για την πολιτεία. Διότι η τηλεοπτική βία, η οποία σαν κάποιος απρόσμενος επισκέπτης μπαίνει συχνά σε κάθε σπίτι και με την οποία αναγκάζονται όλοι οι κάτοικοι να συζούν, ιδιαίτερα να εθίζονται σ' αυτήν παιδιά ηλικίας 6-12 ετών, δεν είναι μόνο θέμα του σχολείου και της οικογένειας, αλλά είναι καυτό θέμα του κράτους και όλης της κοινωνίας. Τόσο η οικογένεια όσο και το σχολείο είναι θεμελιώδεις θεσμοί της κοινωνίας. Η οικογένεια είναι το βασικό κύτταρο της κοινωνίας, ενώ το σχολείο είναι το εργαστήριο, όπου μέσα διαπλάθεται το πνεύμα και η συνείδηση των αυριανών πολιτών. Γι' αυτό οι δύο αυτοί θεσμοί είναι απόλυτη ανάγκη να προστατεύονται σαν κόρη οφθαλμού τόσο από την πολιτεία όσο και από ολόκληρη την κοινωνία.

Η βία είναι μια φυσική ορμή, που εκδηλώνουν οι ζώντες οργανισμοί, με την οποία τους προικίζει η φύση, για να επιβιώνουν. Με βία οι ζώντες οργανισμοί επιζητούν να ξεπεράσουν κάθε εμπόδιο, που δυσκολεύει τη ζωή τους και την εξέλιξή τους. Γι' αυτό στη φύση επικρατεί ο νόμος του ισχυρότερου, που είναι ο νόμος της ζούγκλας, ο νόμος της αναγκαιότητας. Μέσα στην οργανωμένη κοινωνία των ανθρώπων η μόνη μορφή βίας, που νομιμοποιείται, είναι εκείνη που δικαιούται να ασκεί το κράτος, για να επιβάλλει το νόμο εκεί όπου οι πολίτες δεν θέλουν να υπακούνε και διαπράττουν αδικήματα σε βάρος των συνανθρώπων τους. Σε κάθε άλλη περίπτωση η άσκηση της βίας είναι παράνομη και προκαλεί τρόμο και βλάβη, γεννάει αδικία και εγκληματικότητα. Η συνεχής παρουσία της βίας ανάμεσα στους πολίτες με τη μορφή της κινηματογραφικής ή τηλεοπτικής ψυχαγωγίας προκαλεί κλίμα τρομοκρατίας, δηλ. συνεχούς ψυχικού καταναγκασμού, ο οποίος δημιουργεί ασθένειες πολλών ειδών και ιδιαίτερα ψυχοπαθολογικές. Είναι ευνόητο λοιπόν γιατί είναι υποχρεωμένοι γονείς

και δάσκαλοι, και προπαντός η πολιτεία, να προστατεύουν άγρυπνα την υγεία των αναπτυσσόμενων πολιτών και να μεριμνούν για την μόρφωσή τους, ώστε να γίνουν πολίτες εραστές του νόμου της ελευθερίας.

1. Η διαμόρφωση συνείδησης αντίστασης προς ελευθερία

Αν είναι αλήθεια ότι η ψυχή ή μάλλον η συνείδηση του ανθρώπου είναι «χάρτης εϋεργός εις άπογραφήν», όπως πίστευαν οι Στωικοί φιλόσοφοι (απόσπ. 2, 28), ή είναι *tabula rasa* (:άγραφο χαρτί), όπως διδάσκει ο Άγγλος εμπειριοκράτης φιλόσοφος **Τζων Λοκ**, τότε η μοίρα κάθε ανθρώπου προσδιορίζεται από τον τρόπο και το περιεχόμενο, με το οποίο συγκροτείται η συνείδησή του από την ώρα που γεννιέται. Και είναι πολύ κρίσιμα τα χρόνια της ζωής του ανθρώπου, όταν δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί επαρκώς η Λογική του, ώστε να μπορεί να αυτοπροστατεύεται, και ανυπεράσπιστος βρίσκεται κάτω από τις όποιες επιδράσεις του περιβάλλοντός του. Τότε σπέρνονται και στο ασυνείδητο μέρος της ψυχής του οι σπόροι της όποιας καλής ή κακής μετέπειτα τύχης του. Γι' αυτό είναι ανάγκη τόσο η οικογένεια όσο και η πολιτεία να φροντίζουν, ώστε τόσο με την επίδραση των θεσμών όσο και την ευεργετική επιρροή των μορφωτικών αγαθών της κοινωνίας και του σχολείου να διαμορφώνεται στους αναπτυσσόμενους ανθρώπους συνείδηση ικανή να αντιστέκεται και να αυτοπροσδιορίζεται μέσα σε ορίζοντα ελευθερίας και ανεξαρτησίας.

2. Η βία ως εκδήλωση της ορμής προς επιθετικότητα

Από έρευνες ψυχολόγων και ιδιαίτερος εθνολόγων, κυρίως του Γάλλου εθνολόγου **Levi-Strauss** (Λεβύ-Στρως)⁽¹⁾ έχει αποδειχθεί ότι οι άνθρωποι στη φυσική κατάστασή τους, δηλ. οι πρωτόγονοι, δεν είναι επιθετικά όντα. Γίνονται επιθετικά από την ώρα που παύουν να είναι καρποσυλλέκτες και γίνονται κυνηγοί, δηλ. από την ώρα που αποκτούν περιουσία και δικό τους ζωτικό χώρο κι έτσι μπαίνουν στον πολιτισμό. Τότε αμύνονται να προστατεύσουν τα αγαθά τους ή επιτίθενται να κατακτήσουν ξένα αγαθά. Η επιθετικότητα είναι φυσική ορμή καταστροφής, που παρουσιάζεται σε όλα τα έμβια όντα και ιδιαίτερα όντα ανίσχυρα και ανασφαλή⁽²⁾. Ο υλικός πλούτος και η οικονομική δύναμη, όταν συσσωρεύονται στα χέρια μερικών ή κάποιων λαών, δημιουργούν το φόβο της απώλειας και την ανάγκη του πολέμου για προστασία των συσσωρευμένων αγαθών. Και όσο αφθονότερος είναι ο συγκεντρωμένος πλούτος, τόσο σκληρότερος γίνεται ο πόλεμος. Και επειδή η εποχή

μας έχει δημιουργήσει τόσον πλούτο και τόσους κατοίκους της Γης όσο ποτέ καμιά άλλη εποχή, γι' αυτό και ο πόλεμος έχει καταστεί η αγριότερη μορφή του εμπορίου, δηλ. της αρπαγής και της εκμετάλλευσης⁽³⁾.

3. Η μόρφωση για άμβλυνση της ορμής της επιθετικότητας

Και του πολέμου ο βασικός χαρακτήρας είναι η επιθετικότητα. Η επιθετικότητα ως ψυχολογία του δυνατού δημιουργεί φόβο, τρόμο και νευρώσεις στον αδύνατο. Και αδύνατος είναι ο κάθε πολίτης σήμερα, ιδιαίτερα ο αναπτυσσόμενος, δηλ. τα παιδιά και οι φτωχοί πολίτες. Όμως από όλες τις μορφές της δύναμης, την υλική, την οικονομική και πνευματική, η τελευταία είναι ακαταγώνιστη. Γι' αυτό και οι κυβερνήτες, που θέλουν να είναι αληθινοί ηγέτες του λαού τους, φροντίζουν να μορφώνουν τους πολίτες, να καθιστούν το κράτος τους σχολείο του λαού τους⁽⁴⁾, ώστε οι πολίτες να μπορούν να αντιστέκονται στις όποιες εγκληματικές επιδράσεις, που οι επικαρπωτές του πολέμου θέλουν να ασκούν στη συνείδησή τους και να τους αλλοτριώνουν. Μόνον οι ορθώς πεπαιδευμένοι και ελεύθεροι πολίτες μπορούν να είναι αυτεξούσιοι και χειραφετημένοι, μόνο αυτοί μπορούν να ελέγχουν την ορμή προς επιθετικότητα και επομένως να αυτοπροσδιορίζονται και να αντιστέκονται.

4. Η σχολική αγωγή ως τρόπος ελέγχου της επιθετικότητας

Ύστερα από τα παραπάνω είναι φανερό ότι ο ρόλος του σχολείου, όταν πράγματι το σχολείο λειτουργεί ως κοινωνικός και πολιτικός θεσμός⁽⁵⁾, δηλαδή ως πειστικό αίτημα των γονέων και αμετάθετο χρέος της πολιτείας, θωρακίζει τους πολίτες και τους αξιώνει να ζουν ως αξιόμαχοι και αντιστασιακοί, άγρυπνοι φρουροί της αξίας του ανθρώπου ως κορωνίδα της Δημιουργίας.

5. Ο παιδευτικός ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος

Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα και καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα βιολόγοι, ψυχολόγοι και κοινωνιολόγοι ερευνούν τις επιδράσεις, που ασκεί το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον επάνω στο προσωπικό, οικογενειακό και συλλογικό ασυνείδητο του ατόμου⁽⁶⁾. Ο ζωτικός χώρος του κάθε ατόμου προσδιορίζει όχι μόνο τη γλώσσα του, αλλά και όλες τις πρωταρχικές επιδράσεις, που ασκούνται και μετέπειτα ακατάπαυστα επάνω στις φυσικές καταβολές του, επάνω στην φυσική του προικοδότηση⁽⁷⁾. Οι επιδράσεις αυτού του χώρου ασυνείδητα συνοδεύουν το άτομο σ' όλη του τη ζωή όπου κι αν βρίσκεται.

6. Η ευθύνη του κράτους για τη μάθηση των πολιτών

Αν τύχει η ανάπτυξη του παιδιού να γίνεται σε εποχή διαφθοράς και αμοραλισμού, είναι βέβαιο ότι τότε ανατρέφεται κάποιο θύμα ή κάποιος εγκληματίας. Διότι η μάθηση είναι μια ζωτικότητας σημασίας βιολογική ανάγκη⁽⁸⁾. Και μαθαίνει το παιδί ή να εγκληματεί ή να βασανίζεται. Μια βίαια εναλλαγή του σαδισμού και του μαζοχισμού χαρακτηρίζει την κοινωνία και το κάθε άτομο αναλόγως των ευκαιριών, που του προσφέρονται. Τότε ο άνθρωπος για τον συνάνθρωπό του γίνεται λύκος⁽⁹⁾. Γι' αυτό το κράτος είναι υποχρεωμένο να δημιουργεί συνθήκες ασφαλούς και ειρηνικής συμβίωσης των πολιτών, να συμπαραστέκεται και να καθοδηγεί όχι μόνο τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, αλλά να εποπτεύει και όλους τους παράγοντες, που εμπλέκονται στις διαδικασίες διαμόρφωσης της συνείδησης των αναπτυσσόμενων πολιτών του. Διότι η απόλυτη ελευθερία είναι αναρχισμός. Ένα κράτος δικαίου και ισοπολιτείας είναι υποχρεωμένο να προστατεύει όλους τους πολίτες του ώστε να παίρνουν το μερίδιό τους από την κοινωνική ευημερία.

7. Η ορμή προς μάθηση και η διδασχή

«Πάντες οί άνθρωποι του ειδέναι ορέγονται φύσει» γράφει ο Αριστοτέλης⁽¹⁰⁾. Θα ήταν βέβαια μεγάλο κεφάλαιο πολιτισμού, αν ο κάθε άνθρωπος είχε τη δυνατότητα και την ελευθερία να μαθαίνει με δικό του τρόπο και σκοπό, αφού άλλωστε όπως λένε αξιόλογοι επιστήμονες, η καλύτερη μόρφωση είναι εκείνη που τελείται μέσω της αυτοαγωγής⁽¹¹⁾. Αλλά υπάρχει η δυνατότητα να διαπλαστεί ο κάθε άνθρωπος ανάλογα με τις καταβολές του και τις ανάγκες της εποχής του⁽¹²⁾, αν αυτή τη φυσική όρεξη την αξιοποιήσει με φρόνηση η σχολική Αγωγή. Γιατί βέβαια δεν μορφώνεται ο καθένας, για να ζήσει σε άλλη εποχή παρά μόνο και μόνο στη δική του, στην οποία όμως απαιτεί να συμμετέχει και ο ίδιος ενεργητικά και δημιουργικά. Δεν πρέπει να ανέχεται να αποφασίζουν άλλοι πριν από αυτόν γι' αυτόν, αλλά να έχει και ο ίδιος λόγο στις όποιες αποφάσεις λαμβάνονται για τη ζωή του. Γι' αυτό και η Εκπαίδευση είναι υποχρεωμένη να εξευρίσκει κάθε φορά και για κάθε αντικείμενο μάθησης τις κατάλληλες μεθόδους⁽¹³⁾, ώστε η διδασκαλία να είναι όχι μόνο ευχάριστη, αλλά κυρίως και ωφέλιμη. Πάνω απ' όλα βέβαια η επιλογή του διδακτικού προσωπικού πρέπει να γίνεται με αυστηρότατα κριτήρια, ώστε το έργο

της διδασκαλίας να ανατίθεται όχι σε «επαγγελματίες δασκάλους»⁽¹⁴⁾, αλλά σε καλλιτέχνες της ψυχής και αφοσιωμένους εθναποστόλους, οι οποίοι να έχουν το χάρισμα να εμπνέουν στην ψυχή των μαθητών τους το σωκρατικό παιδαγωγικό έρωτα για τη μάθηση, τη γνώση και την αγάπη των συνανθρώπων τους.

8. Θεωρίες μάθησης και διδασκαλίας

Οι επιστήμονες λοιπόν επεξεργάστηκαν διάφορες θεωρίες σχετικά με τη σκόπιμη και κατευθυνόμενη μάθηση και διαμόρφωσαν επίσης αντίστοιχες μεθόδους μάθησης. Για τους μαθητές των Δημοτικών Σχολείων (ηλικίας 6 ως 12 ετών) ενδεδειγμένες μέθοδοι μάθησης είναι η μιμητική μάθηση, η μάθηση με παρατήρηση του προτύπου, η μάθηση με ταύτιση και η αντιληπτική μάθηση⁽¹⁵⁾. Ο Αμερικανός ψυχολόγος Α. Bandura (Α. Μπαντούρα) ονόμασε όλες αυτές τις μεθόδους με τον συλλογικό όρο «κοινωνικογνωστική μάθηση», γιατί «ο άνθρωπος μαθαίνει απλές μορφές συμπεριφοράς, τόσο με την κλασική εξαρτημένη μάθηση, όσο και με τη συντελεστική μάθηση»⁽¹⁶⁾.

9. Παιδαγωγικές παράμετροι της παιδικής εξελικτικής Ψυχολογίας

α). Ο **J. B. Watson** δέχεται ότι το παιδί, από τη στιγμή που γεννιέται, γίνεται ένας **παρατηρητής του περιβάλλοντος χώρου**⁽¹⁷⁾, από τον οποίο δέχεται μεγάλη επίδραση στην εξέλιξή του. Φυσικοί τρόποι παρατήρησης, σύμφωνα με την ερευνητική συμπεριφορά του Δαρβίνου, παίζουν σπουδαίο ρόλο στη μεθοδολογία της Ψυχολογίας του παιδιού⁽¹⁸⁾. Η Θεωρία της συμπεριφοράς καθώς και η Ψυχανάλυση αγνοούν τις γενετικές και τις βιολογικές προδιαθέσεις του νεογέννητου και αντί γι' αυτό ενδιαφέρονται κυρίως για τις επιδράσεις του περιβάλλοντος επάνω στο παιδί και ιδιαίτερα για τα αποτελέσματα των παιδαγωγικών μεθόδων, που μεταχειρίζονται οι γονείς κατά την προσχολική περίοδο. Ιδιαίτερη αξία έχουν οι έρευνες σχετικά με το ρόλο της μητρικής συμπεριφοράς στη δημιουργία εξάρτησης επιθετικότητας των παιδιών, αφού το πρότυπο της μητέρας είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την μιμητική μάθηση και την παρατήρηση προτύπου.

β). Άλλη παράμετρος είναι η **προσωπικότητα του παιδιού**, αν εκδηλώνεται με εξωστρέφεια ή με νευρωτισμό. Έχει διαπιστωθεί από την έρευνα ότι τα εξωστρεφή παιδιά παρουσιάζουν καλύτερη σχολική επίδοση και ταχύτερη εξέλιξη από εκείνη των εσωστρεφών⁽¹⁹⁾. Αντίθετα οι νευρωτικοί τύποι παρουσιάζουν πνευματικές διαταραχές, που είναι αντικείμενα της Ψυχιατρικής. Σήμερα γνωρίζουμε καλά ότι

τόσο στην βρεφική όσο και στην νηπιακή ηλικία οι τρόποι συμπεριφοράς των διπλανών μας επιδρούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού τόσο, ώστε να χαρακτηρίζονται ως «παράγοντες της ιδιοσυγκρασίας» του παιδιού⁽²⁰⁾. Ο **H. Thomas**⁽²¹⁾ ανακάλυψε εννιά χαρακτηριστικά, που σχετίζονται με την ιδιοσυγκρασία. Με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά διέκρινε τρεις τύπους παιδιών. Τα **δύσκολα**, που δεν εργάζονται κανονικά και αντιδρούν πολύ έντονα, τα **κανονικά** παιδιά, τα οποία εργάζονται κανονικά και αντιδρούν πολύ ήπια, και εκείνα τα οποία μπορούν να **προσαρμόζονται πολύ δύσκολα σε νέες καταστάσεις**.

γ). Μια τρίτη παράμετρος είναι η **αντιληπτική** και η **γνωστική εξέλιξη** του παιδιού⁽²²⁾. Από παρατηρήσεις διαπιστώνεται ότι το περιβάλλον (πρόσωπα, καταστάσεις και αντικείμενα) βοηθούν και μαρτυρούν τις αντιληπτικές και γνωστικές δυνατότητες του παιδιού.

δ). Επίσης η **εξέλιξη της γλώσσας** (λεξικός θησαυρός και γραμματική)⁽²³⁾ αποτελεί σημαντική παράμετρο στην εξέλιξη του παιδιού. Έρευνες του **N. Chomsky**, του **E. H. Lenneberg** και του **R. W. Brown** αποδεικνύουν τη μεγάλη σημασία που ασκεί περισσότερο η δομή της παιδικής γραμματικής παρά το περιεχόμενο της γλώσσας στην εξέλιξη και ωρίμανση του ανθρώπου. Εδώ φαίνεται και η επίδραση που ασκεί στην παράμετρο αυτή και η κοινωνική τάξη των γονέων. Παιδιά μεσοαστών υπερέρχουν των παιδιών των άλλων τάξεων, διότι οι γονείς τους ασχολούνται με αυτά όχι μόνο με περιπλοκότερη γραμματική, αλλά και με την έκταση των ιδεών, όπως μπορεί να τις εκφράζει το παιδί.

ε). Οι **κοινωνικοσυναισθηματικοί παράγοντες** επιδρούν ριζικά στην εξέλιξη του παιδιού. Έτσι π.χ. ο χωρισμός του παιδιού από τη μητέρα του και ο εγκλεισμός του σε κάποιο οικοτροφείο ή ίδρυμα προκαλεί τέτοιες διαταραχές στην αντιληπτική και γενικά την μαθησιακή ικανότητα του παιδιού, ώστε να δυσχεραίνεται πολύ η αγωγή και η κοινωνικοποίησή του. Και εδώ οι έρευνες του **Bandura** είναι πολύ διαφωτιστικές⁽²⁴⁾.

στ). Η **μάθηση μέσω του γονέα και του δασκάλου** επιβραβεύεται με τον έπαινο και την αμοιβή ή τιμωρείται με την ποινή και γενικά την προσβολή του συναισθήματος της τιμής. Αυτός είναι κυρίως ο λόγος αποτυχίας της διδασκαλίας μέσω των μηχανισμών της Πληροφορικής⁽²⁵⁾, διότι εκεί ο μαθητής δεν ικανοποιείται με την όποια επιτυχία του. Αλλά και όλες οι μέθοδοι αντισταθμιστικής διδασκαλίας⁽²⁶⁾ για τα παιδιά των υποβαθμισμένων οικογενειών δεν απέδωσαν και δεν μείωσαν καθόλου την ανάρμοστη επιθετική συμπεριφορά των μαθητών αυτών. Η

δυσλεξία⁽²⁷⁾ και οι δυσκολίες στην ανάγνωση των κειμένων αυξάνονται κυρίως σε παιδιά ηλικίας από οκτώ και δέκα ετών⁽²⁸⁾.

ζ). **Η ανώμαλη συμπεριφορά μαθητών με έκδηλα συμπτώματα νευρώσεων⁽²⁹⁾**, που προέρχονται βασικά από ενδοοικογενειακές καταστάσεις έντασης, εμποδίζουν τις διαδικασίες της μάθησης και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ανίατες ψυχογενείς ασθένειες, οι οποίες ενδέχεται να αποβούν μοιραίες για την μετέπειτα ζωή.

10. Η κοινωνικογνωστική μάθηση μέσω των Μ.Μ.Ε. (έντυπα, τηλεόραση, διαδίκτυο, Video-games).

Τα τέσσερα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου, που περιγράφονται στο άρθρο 19 της «Οικουμενικής διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου», είναι: της επικοινωνίας, της πληροφόρησης, της γνώμης και της έκφρασης αυτής της γνώμης. Η διαπροσωπική επικοινωνία, που εξασφάλιζε τη λειτουργία της άμεσης δημοκρατίας, παρά τον σχεδόν καθολικό τρόπο αστικής ζωής της σημερινής κοινωνίας, είναι δύσκολη και σχεδόν αδύνατη λόγω των περίπλοκων βιοτικών συνθηκών. Αλλά και η πληροφόρηση μέσα από την έντυπη δημοσιογραφία και τα βιβλία, που παλαιότερα ήσαν σε θέση να συντελούν στην πρόοδο της σκέψης του ατόμου και της επιστημονικής γνώσης, σήμερα δεν λειτουργεί ικανοποιητικά, διότι όλα έχουν υποκύψει στις ανάγκες της εμπορευματοποίησης. Και μόνο τα μηχανικά μέσα της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας (τηλεόραση, διαδίκτυο και CD) δεσπόζουν στην κοινωνία της ηλεκτρονικής γνώσης και της πληροφόρησης. Όσο για τα δικαιώματα γνώμης και έκφρασής της, αυτά τα δικαιώματα κινδυνεύουν να λησμονηθούν λόγω αχρησίας, αφού σκέπτονται και αποφασίζουν άλλοι για λογαριασμό των πολιτών.

Τα μέσα της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας (τηλεόραση, διαδίκτυο, βιντεοπαιγνία), υποταγμένα να υπηρετούν την ηγεμονική ιδεολογία του κέρδους στο σύνολό τους, είναι εμπορικές επιχειρήσεις και ως τέτοιες αποβλέπουν στην αύξηση του πλούτου των ιδιοκτητών τους και όχι στην ψυχαγωγία και στην επιμορφωτική ενημέρωση. Και πολύ σωστά γράφτηκε⁽³⁰⁾ ότι τα μέσα αυτά όχι μόνο υποβαθμίζουν τον πολιτισμό, αλλά η κάθε εκπομπή στην ουσία είναι ένα κωδικοποιημένο ιδεολογικό μήνυμα αποχαύνωσης και διαβουκόλησης των τηλεθεατών⁽³¹⁾, ώστε να καταστούν εξαρτημένα αντικείμενα της ιδεολογίας του καταναλωτισμού⁽³²⁾. Γιατί «το πραγματικό πρόγραμμα της τηλεόρασης είναι οι διαφημίσεις»⁽³³⁾. Έτσι «τα μέλη του τηλεοπτικού κοινού αποτελούν ένα είδος ‘πολιτιστικών κοροϊδών’, αντίκανα να αντιληφθούν τις διαφορές, που υπάρχουν ανάμεσα στα δικά τους συμφέροντα και σ’

εκείνα των τηλεοπτικών παραγωγών»⁽³⁴⁾. Αυτών των αδηφάγων εμπορικών επιχειρήσεων, όπως λειτουργούν σήμερα οι βιομηχανίες τηλεοπτικών παραγωγών και ηλεκτρονικών μεταδόσεων, ανυπεράσπιστα θύματα είναι οι πολίτες χαμηλής μορφώσεως και κυρίως τα **παιδιά**. «Τα παιδιά θεωρούν ότι αυτό που βλέπουν στην τηλεόραση και στις ταινίες είναι πραγματικότητα, δεν έχουν ακόμα την ικανότητα να ξεχωρίζουν ανάμεσα σε πραγματικές και εξωπραγματικές καταστάσεις»⁽³⁵⁾. Παιδιά, που διέρχονται πολλές ώρες καθισμένα βουβά και ακίνητα στον καναπέ μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης, ή διαβιούν και σε περιβάλλοντα φτωχά σε ερεθίσματα, δεν εκθέτουν τον εγκέφαλό τους σε πλούσια ερεθίσματα, όπως είναι εκείνα του ομαδικού παιχνιδιού και του ελεύθερου και ευχάριστου φυσικού περιβάλλοντος, γι' αυτό και η διανοητική τους ανάπτυξη καθώς και η εκφραστική δύναμη της γλώσσας τους υστερεί. Ο Γάλλος γλωσσολόγος Merlau-Ponty διαπιστώνει ότι «υπάρχει μια χρονική περίοδος, οπότε το παιδί είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο ως προς τη γλώσσα, μαθαίνει τελειότερα. Αν στην περίοδο αυτή το παιδί δεν βρεθεί σε περιβάλλον, όπου βρίσκονται άνθρωποι να μιλούν, δεν θα μπορέσει ποτέ να μιλήσει με την ίδια ευκολία, που μιλούν όσοι έμαθαν τη γλώσσα στην κατάλληλη αυτή ηλικία»⁽³⁶⁾. Όταν λοιπόν η τηλεόραση αφαιρεί τόσον πολύ χρόνο από την ενεργητικότητα του παιδιού, είναι φανερό ότι καθυστερεί ή ακόμη και βλάπτει την ανάπτυξη του εγκεφάλου του.

Απέναντι σ' αυτές τις αξεπέραστες δυσκολίες στην αγωγή των παιδιών σαν τί τάχα μπορεί να κάμει ο θεωρητικός συμπεριφοριστής με όπλο του τη μέθοδο της κοινωνικογνωστικής μάθησης; Διότι «στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς παίζουν ρόλο όχι μόνο τα ερεθίσματα και οι αντιδράσεις και οι μεταξύ τους συνδέσεις, αλλά και το **πώς** προσλαμβάνει και ερμηνεύει το **σκεπτόμενο** άτομο τις διάφορες συνθήκες της μάθησης»⁽³⁷⁾. Και το παιδί, ως όμηρος μιας αδυσώπητης εμπορικής τηλεόρασης, ούτε σκεπτόμενο άτομο μπορεί να γίνει ούτε τη μέθοδο παροχής του θεάματος και τον τρόπο ανάγνωσής είναι σε θέση να ελέγξει.

11. Η κοινωνική μάθηση μέσω ταινιών pokémon

Για τις ανάγκες της μελέτης μας ξεχωρίζουμε μέσα από τον μακρύ κατάλογο των κατηγοριών, στις οποίες έχουν κατατάξει τα είδη των θεαμάτων με κινούμενα σχέδια, την ιαπωνικής προελεύσεως σειρά Pokémon, η οποία αριθμεί μέχρι τώρα σχεδόν 400 επεισόδια⁽³⁸⁾. Η επιλογή αυτή γίνεται, γιατί, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών (τις οποίες διαβάζουμε σε διάφορες σελίδες στο Διαδίκτυο) η σειρά αυτή παρουσιάζει παγκοσμίως την ευρύτερη διάδοση και αποδοχή από τα πλήθη των παιδιών, αλλά και

γιατί οι παιδαγωγικές επιδράσεις τους στην αγωγή και τη διαμόρφωση της ψυχοσύνθεσης των παιδιών δεν θεωρούνται τόσο πολύ επιζήμιες όσο άλλων παρόμοιων σειρών (φιλμ, τηλεοπτικά σίριαλ και πρωτότυπα επεισόδια σε βιντεοπαίγνια). Εφευρέτης της σχετικής τεχνολογίας και δημιουργός της σειράς είναι ο Ιάπωνας Satoshi Tajiri (Σατόσι Ταζίρι), που γεννήθηκε στο Τόκιο το 1965.

Η λέξη pokémon συντέθηκε χάριν συντομίας από τις πρώτες συλλαβές των λέξεων **Pocket monsters**, που σημαίνουν «τέρατα τσέπης». Πρόκειται για μια βιομηχανική δημιουργία κινούμενων σχεδίων (cartoons ή comics), που λειτουργεί πάνω στην ψυχολογική βάση των ψευδαισθήσεων⁽³⁹⁾, και παγκοσμιοποιεί τη λαϊκή μεταφυσική πίστη σε (μικροσκοπικά) τέρατα, δαίμονες, δράκους και στοιχειά. Όλα αυτά τα όντα παρουσιάζονται ως επιθετικά πόνια και υπακούοντας σε εντολές του εκπαιδευτή τους μάχονται μεταξύ τους με όπλα φλογοβόλα, με ηλεκτρικές ακτίνες διάλυσης και καταστροφής και με βίαιες επιθέσεις, που θυμίζουν σκληρές άγριες πυγμαχίας. Μια ομάδα μικρών παιδιών (ο Ας, ο Ρόκο και η Μίστυ), ολομόναχων στον κόσμο, χωρίς οικογενειακή θαλπωρή, χωρίς σχολική αγωγή, χωρίς κοινωνική συμβίωση, χωρίς καθρησκευτική ή κοινωνική διαπαιδαγώγηση, έχοντας ως αρχηγό τους τον δεκαετή Ας, ταξιδεύει σε άγνωστη και ακατοίκητη χώρα, σχεδόν πάντα μέσα στη ζούγκλα, περπατάει μέσα από δάση και ερημίες αναζητώντας διάφορα pokémon, γνωστά ή άγνωστα, τα οποία προσπαθεί να κατακτήσει μέσα από νικηφόρες μονομαχίες. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε τέτοιου είδους μονομαχίες μεταξύ pokémon έχει ένα κίτρινο μικρό τερατάκι που φέρει ως όνομα Picatsu. Στο δρόμο τους, στην ερημιά πάντα, παρουσιάζεται μια αντίπαλη συμμορία παιδιών, η ομάδα «Πύραυλος», από την οποία η ομάδα του Ας δέχεται επίθεση. Ο Ας και η παρέα του καλούνται να βάλουν το τερατάκι τσέπης, που ελέγχουν, σε μονομαχία με το άλλο τέρας, που ελέγχει η αντίπαλη συμμορία. Κατά την πάλη το κάθε τερατάκι, στην προσπάθειά του να κερδίσει τη μάχη, μεταμορφώνεται σε μια σειρά από απίθανα και τρομερά όντα. Οι μεταμορφώσεις του μικρού μονομάχου (τέρατος τσέπης) -σε χελώνα, ταύρο, αλεπού με τρεις ηλεκτροφόρες ουρές ωσάν τον τρικέφαλο Κέρβερο, κουνέλι, ψάρι, πλάσμα παρόμοιο με νάρκη, πεταλούδα που υπνωτίζει, λουλούδια σαρκοφάγα, πλάσματα παρόμοια με δαίμονες, με σκελετωμένα κεφάλια ωσάν το φάσμα του Χάρου, σουβλερά δόντια και γαμψά νύχια, σε παλαιοντολογικά τέρατα μαμούθ του πρωτοζωικού αιώνα κλπ.- θέτουν σε δεινή δοκιμασία τη φαντασία των παιδιών θεατών των ταινιών αυτών, δημιουργώντας τους φοβίες, αλλά μαρτυρούν και την

ανευθυνότητα των δημιουργών των ταινιών αυτών, διότι χάριν του κέρδους μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά παραποιούν την εικόνα της φύσεως, που πρέπει να έχουν για την ψυχοσύνθεσή τους κατά την ανάπτυξή τους.

12. Για τις ανάγκες της μελέτης μας χρειαζόμαστε την εποπτεία πιο συγκεκριμένων παραδειγμάτων

Επειδή πολύς καταγγελτικός και υπερασπιστικός λόγος έγινε διεθνώς για την παιδαγωγική αξία αυτών των ταινιών, ας λάβουμε τυχαία ένα σχετικό CD (Pokémon 7), ένα από εκείνα που η «γενναιοδωρία» των εκδοτών ημερήσιων εντύπων «χαρίζει» στους αναγνώστες τους και ας προβάλλουμε το θέμα τους στην οθόνη μας:

Θέμα πρώτο: «Η συμμορία της γέφυρας»

Τα τρία παιδιά της συμμορίας (ο Ας ως αρχηγός και εκπαιδευτής και οι δύο φίλοι του ο Ρόκο και η Μίστυ) κουράστηκαν να περιπλανώνται και να αγωνιούν στα βάθη της ζούγκλας και αποφασίζουν να επανέλθουν στη ζώνη του πολιτισμού, να μπουν σε κάποια πόλη για να χαρούν λίγες από τις ομορφιές της αστικής ζωής: μια πίτσα, ένα ζεστό ρόφημα, ένα γλύκισμα, να ιδούν επί τέλους ανθρώπους. Στην άκρη της πόλης βλέπουν ότι η κατασκευή μιας μεγάλης γέφυρας, που θα συνδέσει τούτη την ξηρά με την πόλη στην άλλη πλευρά της λίμνης, τη Σάνυ Σίτυ, τελειώνει, και κυριεύονται από την επιθυμία να την διαβούν. Έλα όμως που το μήκος της είναι πάνω από είκοσι χιλιόμετρα, ο δε φύλακας τούς πληροφορεί ότι η διάβασή της δεν είναι ακόμη δυνατή με αυτοκίνητα, γίνεται όμως μόνον με ποδήλατα. Τα τρία παιδιά βλέπουν έξω από ένα νοσοκομείο μερικά ποδήλατα και με περιπάθεια τα περιεργάζονται. Εκεί τους βρίσκει μια νοσοκόμα του κέντρου πόκεμον, η οποία πρέπει να στείλει επειγόντως, στο κέντρο πόκεμον της Σάνυ Σίτυ, ένα φάρμακο, γιατί ένα πόκεμον είναι βαριά άρρωστο και κινδυνεύει να πεθάνει. Η νοσοκόμα παραχωρεί στα παιδιά τα ποδήλατα κι αρχίζει η πορεία τους. Κάπου στη μέση της γέφυρας τα παιδιά κάνουν στάση για ένα αναψυκτικό, όπου έρχονται εναντίον τους επάνω σε ποδήλατα μια συμμορία παιδιών, «η συμμορία της γέφυρας». Η συμμορία αυτή, ασκώντας τρομοκρατική επίθεση, αναγκάζει την πρώτη να αποδεχθεί μονομαχία των πόκεμον. Τις κινήσεις των δύο πόκεμον διευθύνουν τόσο τα αρσενικά όσο και τα θηλυκά μέλη των δύο συμμοριών. Πάνω στη μονομαχία φτάνει άλλη συμμορία, η συμμορία «Πύραυλος», φιλική προς τη «συμμορία της γέφυρας». Απέναντι στην υπεροχή των αντιπάλων η ομάδα του Ας δεν έχει καμιά σωτηρία. Και καθώς η σύγκρουση έχει οξυνθεί, καταφθάνει απόσπασμα αστυνομικών με πέντε περιπολικά και διαλύει τη σύγκρουση. Η ομάδα του Ας προσπαθεί να απομακρυνθεί και να διαβεί τη γέφυρα, αλλά ξεσπάει σφοδρή καταιγίδα, ενώ τμήμα της γέφυρας ανυψώνεται, για να διέλθει προς ασφαλές λιμάνι ένα μεγάλο πλοίο. Τα μέλη της αγαθής συμμορίας επείγονται, γιατί τους χρειάζεται ένα άρρωστο πόκεμον. Πατάνε δυνατά τα πεντάλ των ποδηλάτων τους και μετεωρίζονται πηδώντας πάνω από το κενό, που άφησε η ανοιγμένη γέφυρα, περνάνε από άκρη σε άκρη του χάσματος της ανυψωμένης γέφυρας. Τα μέλη της συμμορίας «Πύραυλος», που προσπάθησαν επίσης, δεν τα πάνε το ίδιο καλά και πέφτουν στη θάλασσα. Η «συμμορία της γέφυρας», που είχε εμπλακεί στη διαμάχη, ακολουθεί την αγαθή και τη συμπαθεί βλέποντας το τολμηρό και αγαθοποιό έργο της. Έτσι η ομάδα του Ας καταφέρνει να φτάσει στο κέντρο πόκεμον, να παραδώσει το φάρμακο και να σωθεί το άρρωστο πόκεμον. Έτσι η συμμορία των ποδηλάτων με το θάρρος, την αποφασιστικότητά της και την αλληλεγγύη της δημιούργησε καινούργια πρότυπα.

Συμπέρασμα: Τους τολμηρούς βοηθάει η τύχη. Όποιος τολμάει να βγει σε κινήγι της περιπέτειας, αυτός έχει ως σύμμαχό του την παράλογη και αστάθμητη βοήθεια της σύμπτωσης. Δεν χρειάζεται λοιπόν κανένας λογικός προγραμματισμός στη ζωή, κανένας στόχος, αλλά ετοιμότητα για αυθόρμητη αντιμετώπιση του όποιου περιστατικού τύχει να κινήσει το ενδιαφέρον του ατόμου!

Θέμα δεύτερο: «Η μυστηριώδης έπαυλη»

Η γνωστή μας παρέα των τριών παιδιών (ο Ας, ο Ρόκο και η Μίστυ) περιπλανιέται στο δάσος, αλλά ξεσπάει φοβερή καταιγίδα και οι τρεις με το Πίκατσου, το αγαθό πόκεμόν τους, ζητούν προστασία μέσα σε ένα εγκαταλειμμένο στην ερημιά σπίτι, το οποίο αποκαλύπτεται ως θέατρο. Εκεί κατοικεί μαζί με το πόκεμόν της, τον Ντίτο, η Ντουμπλίκα, ένα κορίτσι θαύμα, το οποίο διατηρεί εκεί τον «οίκο των μιμήσεων». Στην γκαρνταρόμπα της υπάρχουν άφθονες φορεσιές, με τις οποίες η Ντουμπλίκα μπορεί να μεταμορφώνεται και να παίρνει την όψη των προσώπων που η ίδια θέλει, π.χ. σε Τζόν, σε Τζένου,

σε Μίστυ και μάλιστα σε «θηλυκό» Ας, ώστε οι επισκέπτες να τη θαυμάζουν. Αλλά και ο βοηθός της, ο Ντίτο, είναι ένας καλλιτέχνης των μιμήσεων. Και ως μεταμορφούμενο πόκεμον ο Ντίτο μπορεί να παίρνει τη μορφή κάθε πόκεμον και κάθε πράγματος, αλλά όχι τέλεια, αφού το πρόσωπό του παραμένει πάντα αναλλοίωτο. Η Ντουμπλίκα ως εκπαιδευτρια του Ντίτο γνωρίζει πάρα πολλά για τα πόκεμον. Οι γνώσεις της εντυπωσιάζουν πολύ τον Ας και τους φίλους του. Τότε εμφανίζεται και η ομάδα «Πύραυλος», η οποία καταφέρνει να απάγει τον Ντίτο. Ο τελευταίος, τρομοκρατημένος από τις φωνές και τις απειλές των μελών της ομάδας «Πύραυλος», πραγματοποιεί τελικά μια τέλεια μεταμόρφωση και στο πρόσωπο. Τότε καταφθάνει και η ομάδα του Ας και τα δύο πόκεμον, ο Πίκατσου και ο Ντίτο, καταφέρνουν και νικούν την ομάδα «Πύραυλος». Η Ντουμπλίκα πλέει σε πελάγη ευτυχίας, αφού τώρα μεταμορφώνεται και στο πρόσωπο ο Ντίτο. Τώρα πια η Ντουμπλίκα μπορεί να πραγματώσει τέλεια το όνειρό της: δηλαδή στον «οίκο των μιμήσεων» μαζί με το Ντίτο της να δίνει τέλειες θεατρικές παραστάσεις μιμήσεων προς διασκέδαση των πελατών της. Ο Ας και οι φίλοι του ευχαριστημένοι και έχοντας πλουτίσει τις γνώσεις τους για τις δυνατότητες περαιτέρω εκπαίδευσης του πόκεμον προχωρούν για άλλες περιπέτειες.

Συμπέρασμα: Όποιος έχει τον τρόπο να μεταμορφώνεται, να υποκρίνεται και να παίζει ρόλους θεατρίνου, δηλ. να μην είναι ο εαυτός του, αυτός κερδίζει τελικά όχι μόνο τη νίκη, αλλά και το θαυμασμό της κοινωνίας!

Θέμα τρίτο: «Το αντίο του Πίκατσου»

Η συμμορία του Ας βρίσκεται στη ζούγκλα και ευχαριστημένη από την προηγούμενη ευτυχή κατάληξη του επεισοδίου της, θέλει να ξεκουραστεί κάτω από ένα ειδυλλιακό δέντρο. Ο Ας, παιδί της ζούγκλας, διασκεδάζοντας ως άλλος Ταρζάν, αιωρείται από δένδρο σε δένδρο και προσκρούοντας στον κορμό ενός πανύψηλου δέντρου πέφτει στη γη τραυματισμένος και αναίσθητος. Εκεί εμφανίζεται ξαφνικά και για λίγο ένα άγριο πικάτσου, το οποίο προξενεί το ενδιαφέρον της ομάδας. Η συμμορία του Ας αναζητώντας το άγριο πόκεμον στο δάσος συναντά έκπληκτη ένα ολόκληρο κοπάδι άγριων πικάτσου. Η εμφάνιση όμως της ομάδας ξαφνιάζει το κοπάδι των άγριων πόκεμον, τα οποία πανικόβλητα τρέπονται σε φυγή. Ένα άγριο πικάτσου, που κάθεται πάνω στο δένδρο και με περιέργεια παρατηρεί την παρέα του Ας, ζαλίζεται και πέφτει στο ποτάμι. Η παρέα μαζί με τον Πίκατσου τρέχουν να σώσουν το άγριο πικάτσου. Ο Πίκατσου κολυμπάει στο ορμητικό ρεύμα και κατορθώνει, με τη σύμπραξη πολλών άλλων άγριων πικάτσου να διασώσει το συμπαθές ποκεμάκι. Ακολουθεί η νύχτα. Η συμμορία του Ας ανάβει φωτιά και μαγειρεύουν τροφές από κονσέρβες! Πλαγιάζουν για ύπνο, αλλά ο Ας αγρυπνεί και σκέπτεται ότι ο δικός τους Πίκατσου είναι καλύτερα να ζήσει στο δάσος κοντά στους φίλους του, που τον θαυμάζουν και τον χρειάζονται ως προστάτη και αρχηγό τους. Ξαφνικά ρίχνεται ένα δίχτυ και παγιδεύει όλο το κοπάδι των άγριων πικάτσου. Η συμμορία «Πύραυλος» χαίρεται για το κατόρθωμά της και διαλαλεί: «Ωρα για δράση, το κακό θα περάσει». Η ομάδα του Ας προσπαθεί να τους αποτρέψει, αλλά δεν τα καταφέρνει. Το αποτέλεσμα είναι η συμμορία «Πύραυλος» να απάγει τον Πίκατσου και όλα τα άλλα άγρια πόκεμον, που είχε πιάσει μέσα στο δίχτυ, ενώ με άλλο δίχτυ τυλίγει και την παρέα του Ας. Η ομάδα «Πύραυλος» με αερόστατο ανυψώνει στον ουρανό τα παγιδευμένα πικάτσου. Όμως ο Πίκατσου αρχίζει να ροκανίζει το δίχτυ. Πολλά από τα έγκλειστα πόκεμον τον μιμούνται. Έτσι το ένα κοντά στο άλλο πέφτουν στη γη, όπου η ομάδα του Ας, που στο μεταξύ ελευθερώθηκε από το δίχτυ, τα υποδέχεται πάνω σε ένα απλωμένο δίχτυ. Ο Πίκατσου θαυμάζεται από όλα τα άλλα πόκεμον, τα οποία τον θέλουν ως αρχηγό τους. Ο Ας κλαίγοντας για τον αποχωρισμό του από το αγαπημένο αγαθό πόκεμον, υποχωρεί στην επιθυμία του λαού των πόκεμον, αλλά ο Πίκατσου σε λίγο ανεπάντιστα επιστρέφει στην αγκαλιά του Ας.

Συμπέρασμα: Ο δυνατός και ισχυρός που νικάει πάντα αποκτά γρήγορα φίλους, ενώ ο ηττημένος απομονώνεται και περιθωριοποιείται. Έχοντας την ικανότητα να ηγηθεί μιας ομάδας γνωρίζει γρήγορα την αποθέωση των θαυμαστών του.

13. Παρατηρήσεις, κρίσεις και παρεπόμενα στα τρία επεισόδια:

Ποια βοήθεια λοιπόν παίρνουν τα παιδιά από τέτοια, ελαφρά και μάλλον διασκεδαστικά επεισόδια κινούμενων σχεδίων, - που πάντως δεν προσφέρουν πνευματικούς ή ηθικούς προβληματισμούς και δεν παρέχουν γνώσεις αναγκαίες για την παιδεία των ανηλίκων, η οποία είναι απαραίτητη στις διαδικασίες της κοινωνικής μάθησης και κοινωνικοποίησής τους;

Όπως είδαμε στις υποθέσεις των τριών επεισοδίων πόκεμον, οι συμμορίες των παιδιών δεν ανήκουν σε οικογένειες, δεν ζουν μέσα στην κοινωνία των ανθρώπων. Ούτε γονείς ούτε συγγενείς ούτε δάσκαλοι ούτε κάποιοι από τους κοινωνικούς θεσμούς αναφέρονται κάπου. Είναι παιδιά μόνα τους, που ζουν μακριά από την πολιτισμένη κοινωνία, με μοναδικό σκοπό να περιπλανώνται ως συμμορία στη ζούγκλα και να εκπαιδεύουν τα διάφορα πόκεμον, ώστε τα τελευταία λειτουργώντας ως ρομπότ να μπορούν να κερδίζουν στις μονομαχίες τους με άλλα πόκεμον. Οι εκπαιδευτές των αντιπάλων πόκεμον δίνουν εντολές στα πόκεμον, τα οποία προθυμότατα συμμορφώνονται, όπως τα νευρόσπαστα στις κινήσεις των δαχτύλων του αθέατου χειριστή τους. Έτσι διεξάγεται αγώνας, ο οποίος κατά κανόνα γίνεται στο ελεύθερο ύπαιθρο, αλλά με τη μορφή οργανωμένης πάλης σε αρένα ή στάδιο. Και επειδή τα πόκεμον πρέπει να είναι ασώματα τερατάκια, δεν προκύπτει αιματοχυσία ή κάποιος θάνατος. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι οι υποστηρικτές του θεάματος δικαιούνται να ισχυρίζονται ότι τα παιδιά δεν διατρέχουν κανένα κίνδυνο για την υγεία του ψυχισμού τους!

Από τη σχετική πληροφόρηση, που μάς παρέχουν σχετικές καταχωρήσεις στις σελίδες του Διαδικτύου, μαθαίνουμε ότι τα πόκεμον, που κερδίζουν στη μονομαχία, βαθμολογούνται με βαθμούς πείρας, και όσο προσθέτονται στη μερίδα τους βαθμοί, τόσο ανώτερα προβιβάζονται και γίνονται ισχυρότερα. Όπως συνηθίζεται στους αγώνες μεγάλων διοργανώσεων, βαθμολογούνται ιδιαίτερος και οι επί μέρους ικανότητές τους, όπως π.χ. για την επίθεση, για την άμυνα, για την πρωτοβουλία, την ειδική επίθεση, την ειδική άμυνα κλπ. Καθώς οι επιδόσεις του πόκεμον αυξάνονται, ενδέχεται το πόκεμον να μεταλλαχθεί σε νέο πόκεμον με άλλη όψη. Η εξέλιξη των πόκεμον θα γίνει με διάφορους τρόπους: με την επιτυχία ενός ορισμένου ύψιστου βαθμού επιδόσεων, με μετάλλαξη, όταν το πόκεμον δείχνει τάσεις περαιτέρω βελτιώσεως, όταν ο εκπαιδευτής του το ανταμείβει με ιδιαίτερη αγάπη. Τότε το πόκεμον μπορεί να μεταμορφώνεται σε διάφορα όντα, όπως ζώα, ανθρώπους, πέτρες, σύννεφα, ουράνιο τόξο κλπ. Άρα ο καθαρός αγώνας είναι το κριτήριο αξιολόγησης των ικανοτήτων του εκπαιδευτή και του πόκεμον!

Τα περισσότερα πόκεμον έχουν φύλο. Υπάρχουν πόκεμον που παραμένουν πάντα αρσενικά ή πάντα θηλυκά, ενώ άλλα είναι ουδέτερα, όπως π.χ. ο Ντίτο. Τα πόκεμον κάποτε ζευγαρώνουν, κι έτσι γεννιέται αυγό, από το οποίο βγαίνει κάποιος απόγονος, ο οποίος διαθέτει κάποιες από τις ικανότητες των γονέων του. Με τον τρόπο αυτό οι δημιουργοί αυτών των σχεδίων έχουν κατασκευάσει 386 πόκεμον, τα οποία

ταξινομούνται σε 17 τύπους. Επίσης έχουν διαμορφώσει και πολυάριθμους τρόπους επιθέσεων, οι οποίοι ταιριάζουν σε κάθε ένα από αυτούς τους 17 τύπους πόκεμον. Άρα η θεωρία της εξέλιξης των ειδών διδάσκει ότι εξελίσσονται παρόμοια και τα πράγματα και οι τρόποι ενέργειας!

Επίσης τα μέχρι τώρα 386 προβαλλόμενα είδη πόκεμον ταξινομούνται με βάση το βαθμό εμπορικού ενδιαφέροντος και το δείκτη επικινδυνότητας σε τύπους. Π.χ. τα ακίνδυνα και αφελή ως «ομαλό» (55), «σκαθάρι» (31), «φυτό» (41), «νερό» (69), «αγώνας» (17), «πέτρωμα» (19), «έδαφος» (32), «ατσάλι» (13), «πάγος» (12), «φυγή» (47), «δηλητήριο» (37), «ηλεκτρισμός» (14), «φωτιά» (24), «δράκοντας» (9), «σκοτάδι» (13), «πνεύματα» (9), «ψυχή» (37). Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί δείχνουν τις διάφορες μορφές πόκεμον που ανήκουν στα είδη αυτά.

Η εκπληκτικώς τεράστια εμπορική επιτυχία του είδους αυτού της βιομηχανίας κινούμενων σχεδίων ασφαλώς δεν θα ήταν δυνατή, αν το περιεχόμενο των επεισοδίων δεν ήταν εναρμονισμένα με τη σύγχρονη πραγματικότητα της καταναλωτικής κοινωνίας και συνακόλουθα με την ενισχυμένη δίψα των παιδιών για διασκέδαση με θέματα ανάλογα προς την κοινωνική ψυχολογία. Τα θεάματα αυτά παρέχουν στα παιδιά τη δυνατότητα να παίξουν, δηλ να ταυτιστούν με ένα ρόλο της επιλογής τους ανάμεσα στους πολυπληθείς ρόλους των πόκεμον. Και είναι γνωστό πόσο παιδαγωγικώς χρήσιμο είναι το παιχνίδι των ρόλων⁽⁴⁰⁾ ως σημαντικό στοιχείο στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης του ατόμου μέσα σε μια κοινωνία με δομή διαφοροποίησης, καθώς και για τις θεραπευτικές του επιδράσεις πάνω στον κακοποιημένο από τη στρεβλή ανατροφή ψυχισμό του ατόμου. Άρα με τέτοια τηλεοπτικά θεάματα συντελείται άνετα η κοινωνικοποίηση του παιδιού!

Με τους ρόλους των πόκεμον τα παιδιά ως θεατές έχουν την ευκαιρία να μπαίνουν σ' ένα κόσμο, ο οποίος δεν επηρεάζεται από τις οδηγίες ή τις επιθυμίες των γονέων και των ενηλίκων, αλλά όπου νιώθουν ελεύθερα για την εξέλιξή τους. Το παιδί με το θέαμα επεισοδίου πόκεμον έχει την ευκαιρία να επιλέξει όσους από τους πάνω από εκατό χαρακτήρες πόκεμον προτιμάει, για να ψυχαγωγηθεί ή ακόμα και να ταυτιστεί μ' αυτούς. Η επιδεξιότητα τακτικής και η συνείδηση υπευθυνότητας, που επιδεικνύουν τα πόκεμον κατά τις αποστολές τους είναι δυνατόν να επιδρούν διδακτικώς στα παιδιά. Τα κορίτσια συγκινούνται από την τρυφερότητα και γλυκύτητα, που παρουσιάζουν τα ευεργετικά πόκεμον, ενώ τα αγόρια ενθουσιάζονται από τον ανταγωνισμό και την πάλη των πόκεμον. Άρα η διαμόρφωση της

προσωπικότητας με διασκέδαση είναι αποτελεσματικότερη και ασφαλέστερη παρά εκείνη η προγραμματισμένη, που επιδιώκεται μέσα από τη σχολική ζωή!

14. Παρατηρήσεις και απόψεις ειδικών

Διαπιστώνοντας ότι η παρακολούθηση της βίας στις μέρες μας αποτελεί μια μορφή ψυχαγωγίας, Ιατροί, Ψυχολόγοι και Παιδαγωγοί έχουν ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα αυτό. Το φαινόμενο της βίας που προσφέρεται για ψυχαγωγικούς λόγους σε ένα πλήθος θεατών δεν είναι μόνο χαρακτηριστικό της εποχής μας, αλλά διαχρονικό. Το μόνο που αλλάζει είναι ο τρόπος παρουσίασης, ανάλογα με τις ανάγκες και απαιτήσεις της εκάστοτε εποχής. Όπως προαναφέρθηκε, η βία δεν απουσιάζει ούτε από τα κινούμενα σχέδια τύπου πόκεμον που απευθύνονται σε μικρής ηλικίας παιδιά. Και όταν αυτή προβάλλεται στις οθόνες, ακόμη και σε λεκτική μορφή (η ομάδα «Πύραυλος» σε κάθε επεισόδιο διαλαλεί: «Ωρα για δράση, το κακό θα περάσει, για την προστασία του κόσμου από την καταστροφή, για να κυριαρχήσουμε στους ανθρώπους, για να εξαφανίσουμε την αγάπη και την ειρήνη, για να κυριεύσουμε ολόκληρη τη γη»), επηρεάζει τους μικρούς απροστάτευτους θεατές. Οι ειδικοί που ασχολούνται με τις επιδράσεις της τηλεοπτικής βίας εκφράζουν τις ακόλουθες απόψεις⁽⁴¹⁾ (τις οποίες διαβάζουμε σε διάφορες σελίδες στο Διαδίκτυο):

- Τα παιδιά είναι πιθανόν να αυξήσουν την επιθετικότητα και την αντικοινωνική τους συμπεριφορά και να συμπεριφέρονται με επιθετικό ή επιζήμιο τρόπο απέναντι στους άλλους.
- Τα παιδιά είναι δυνατόν να γίνουν λιγότερο ευαίσθητα στον πόνο και στο μαρτύριο των άλλων.
- Τα παιδιά μπορεί να παρουσιάσουν αύξηση του φόβου να καταστούν θύματα.
- Τα παιδιά μπορεί να γίνουν περισσότερο δειλά.
- Τα παιδιά είναι δυνατόν να γίνουν πολύ δύσπιστα απέναντι άλλων και να υπερεκτιμήσουν καταστάσεις χαρακτηρίζοντας αυτές ως επικίνδυνες.
- Τα παιδιά μπορεί να υποεκτιμήσουν καταστάσεις χαρακτηρίζοντας αυτές ως ακίνδυνες.

15. Ενστάσεις των γονέων

Όμως δεν είναι λίγοι οι γονείς εκείνοι, που έχουν την ευκαιρία ή διακατέχονται από την αγωνία να φροντίζουν επιμελώς την ανατροφή των παιδιών τους, που ανησυχούν και δεν μπορούν να τηρήσουν κάποια αντικειμενική στάση απέναντι στις

παιδαγωγικές επιδράσεις των θεαμάτων κινούμενων σχεδίων. Συχνά βλέπουν το φως της δημοσιότητας οι ενστάσεις και οι φόβοι αυτών των γονέων. Οι γονείς φοβούνται ότι με τέτοια θεάματα και παιχνίδια τα παιδιά τους αποβλακώνονται, μειώνεται η αντιληπτική τους και -επομένως και - η μορφωτική τους ικανότητα, αφού είναι εκτεθειμένα παθητικά σε θεάματα βίας, τρόμου και εγκληματικότητας. Έτσι τα παιδιά χάνουν τη συναισθηματική τους ευαισθησία⁽⁴²⁾, εθίζονται στην επιθετική συμπεριφορά και αποκτηνώνονται. Μήπως όμως οι γονείς με την πείρα τους βλέπουν καλύτερα την πραγματικότητα;

16. Στάσεις των κυβερνήσεων

Κυβερνήσεις πολλών κρατών έχουν λάβει απαγορευτικά μέτρα για την διακίνηση και την προβολή μερικών τηλεοπτικών επεισοδίων με παιδικά ψυχαγωγικά θεάματα, τα οποία χαρακτηρίζουν άλλοτε ως «τηλεοπτικά σκουπίδια», άλλοτε ως «σεξιστικά ερεθιστικά» και άλλοτε ως «διδασκτικά εγκληματικότητας». Στη Γερμανία, την Ιαπωνία, την Αμερική αναφέρθηκαν περιπτώσεις επιληπτικών κρίσεων σε παιδιά, που έβλεπαν συνέχεια, ανεξέλεγκτα και με πάθος τέτοια θεάματα. Στην Τουρκία παιδί έπεσε και σκοτώθηκε στην προσπάθειά του να μιμηθεί το ιπτάμενο πόκεμον. Σε ισλαμικές χώρες επιβλήθηκε τέλεια απαγόρευση ακόμα και στις κάρτες με πόκεμον, γιατί δήθεν σ' αυτές μπορεί κανείς να βρει το χριστιανικό σταυρό. Αλλά και από το φόβο ότι το παιχνίδι με τις κάρτες είναι είδος τυχερού παιχνιδιού με χρήματα. Ακόμα με προβολή της διαδικασίας εξέλιξης των πόκεμον υπάρχει κίνδυνος να προπαγανδιστεί η εξελικτική θεωρία του Δαρβίνου, η οποία είναι αντίθετη με τη διδασκαλία του Ισλάμ.

Αλλά και πολλοί Ιουδαίοι στέκονται επικριτικοί απέναντι στα πόκεμον, διότι σε κάποια επεισόδια είδαν το σχήμα της σβάστικας, η οποία τους θύμιζε τους ναζί, χωρίς να λάβουν υπόψη τους ότι η σβάστικα είναι πανάρχαιο σύμβολο του πολιτισμού των λαών της Άπω Ανατολής και αποτελεί βουδιστικό σύμβολο ευτυχίας. Ποιος όμως μπορεί να απαλλάξει από τους φόβους τους όλους αυτούς τους γονείς;

17. Γενικός σκεπτικισμός

Η εκπληκτική και αστραπιαία διάδοση σ' όλες τις χώρες της υφηλίου των προϊόντων αυτής της ιαπωνικής ηλεκτρονικής βιομηχανίας βάζει τον απληροφόρητο γονέα και τον παιδαγωγό σε βαθιές σκέψεις. Πρώτα, όταν μαθαίνει ότι ο εφευρέτης αυτού του θεάματος κινούμενων σχεδίων Ιάπωνας Σατόσι Ταζίρι (σήμερα 41 ετών)

ήταν κακός μαθητής και δεν αποπεράτωσε ούτε την εγκύκλια εκπαίδευσή του, αλλά από παιδί έδειχνε τάσεις φυγής, απομόνωσης, ανάλωσης του πολύτιμου για τη μόρφωσή του χρόνου με βιντεοπαιγνία και έρευνας του κόσμου των εντόμων, τόσο που οι ομήλικοί του τον είχαν περιπαικτικά προσονομάσει «Δόκτορα σκαθάρι», γιατί προτιμούσε να ερευνάει τον κόσμο των αρθροπόδων εντόμων. Οι βιογράφοι του διηγούνται ότι ο Σατόσι Ταζίρι από παιδί λυπούνταν, όταν έβλεπε μεγάλες εκτάσεις γης με έλη, λίμνες, δένδρα, να οικοπεδοποιούνται και εκεί να ανεγείρονται τσιμεντένια οικοδομικά τερατουργήματα. Ο μικρός Σατόσι ονειρευόταν να δώσει στις ερχόμενες γενεές παιδιών την ευκαιρία να συλλέγουν πόκεμον, ήτοι μικρά τέρατα με μορφή εντόμων. Έτσι θα μάθαιναν και τα άλλα παιδιά από τα έργα του Σατόσι να αποκτήσουν οικολογική ευαισθησία και όχι από τις συμφορές του άμεσου και δικού τους περιβάλλοντος!

18. Στο υλικό κέρδος η θυσία του μέλλοντος

Και το περίεργο είναι ότι αυτή την αθώα και τόσο τρυφερή παιδική επιθυμία του Σατόσι Ταζίρι την εκμεταλλεύτηκαν από το 1992 -και σφοδρότατα από το 1996 μέχρι σήμερα- μεγάλες βιομηχανίες παιδικών παιχνιδιών, τα οποία κατέκτησαν την αγορά του θεάματος από άκρη σε άκρη της Γης. Βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, διαφημίσεις, αφίσες, τηλεόραση, βιντεοπαιγνία, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, διαδίκτυο, CD και DVD έχουν αιχμαλωτίσει παγκοσμίως κυρίως τα παιδιά, αλλά και τους μεγαλύτερους. Τα κέρδη από το εμπόριο αυτού του θεάματος έχουν ξεπεράσει κάθε άλλη παρόμοια δραστηριότητα. Στις άπειρες σελίδες του Διαδικτύου ανιχνεύει ο ερευνητής σχεδόν τετρακόσια κινηματογραφημένα επεισόδια αυτού του είδους των μικρών τεράτων της Άπω Ανατολής. Έτσι και ο Σατόσι Ταζίρι έγινε ένας από τους πλουσιότερους εφευρέτες του κόσμου! Ιδού λοιπόν το ενδιαφέρον του για το μέλλον των παιδιών: μπροστά στο υλικό και άμετρο κέρδος ας θυσιάζονται ύπουλα τα τρυφερά βλαστάρια του δένδρου της ανθρωπότητας!

19. Η αμηχανία των Δυτικοευρωπαίων πολιτών

Και ο πολίτης του λεγόμενου «Δυτικού Κόσμου» διερωτάται: Πού οφείλεται η μαγεία, που ασκούν στους «Δυτικούς» τα θεάματα αυτά, τα οποία φέρουν προφανή στοιχεία όχι μόνον της λαϊκής μυθολογίας της Ανατολής, αλλά και του σύγχρονου ψυχισμού του αμήχανου ομήρου των δεσμών της παγκοσμιοποίησης;

Είναι γνωστό ότι ο προηγούμενος αιώνας με τους δύο παγκόσμιους πολέμους και το φάσμα του πυρηνικού ολοκαυτώματος της Γης,- του οποίου γεύση έχουν ακόμη οι Ιάπωνες από τη φρίκη της Χιροσίμας και του Ναγκασάκι (1945)-, προειδοποιεί την ανθρωπότητα για τις επιπτώσεις ενός τρίτου που θα οδηγήσει τον πολιτισμό της ανθρωπότητας να οπισθοχωρήσει στις απαρχές του πρωτογονισμού. Και δε χρειάζεται πολλή σοφία, για να αντιληφθεί ο καθένας ότι το φάσμα του παγκόσμιου τρόμου σκεπάζει ολόκληρη τη Γη. Ο τρόμος αυτός εκδηλώνεται όχι μόνο με την αύξουσα επιθετικότητα και εγκληματικότητα, που παρατηρείται κυρίως στις μεγάλες αστικές κοινωνίες, αλλά κυρίως μέσα από τα ποικίλα θεάματα. Το δελτίο των καθημερινών ειδήσεων του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης προτάσσει, και μάλιστα πάντα με δραματικό τρόπο, καθημερινά επεισόδια φρίκης και τρόμου. Οι δημοσιογράφοι θηρεύουν με ζήλο ειδήσεις φρίκης και τις προβάλλουν με σαδιστική μεγαλοπρέπεια. Αλλά και οι ιεροκήρυκες ξεπερνούν κάθε προηγούμενη επίδοση του κλάδου τους σε αποκαλυπτική περιγραφή φρικαλεοτήτων, που δεν αποτόλμησε να παρουσιάσει ούτε ο αβυσσαλέας φρίκης μεσαίωνα. Κυριευμένοι λοιπόν οι πολίτες, - και πολύ περισσότερο οι μικροί μαθητές-, από τέτοιες εικόνες γίνονται θύματα της κοινωνίας. Γι' αυτό, κατά τη γνώμη μου, όλη αυτή η επιθετικότητα και η εγκληματικότητα, που γεννάει η εποχή μας, είναι αποτέλεσμα της ανασφάλειας και του τρόμου, κάτω από τον οποίο είναι αναγκασμένοι να ζουν οι άνθρωποι.

Εξάλλου το μεταπολεμικό «ιαπωνικό θαύμα» στην ανάπτυξη της Τεχνολογίας και της Οικονομίας είχε καταστήσει τους πολίτες της χώρας αυτής τυφλά όργανα εργασίας και τους μαθητές υποχρεωμένους να εκπαιδεύονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οργιαστικής Τεχνολογίας. Ενήλικοι και παιδιά δεν είχαν την ευκαιρία να βιώνουν τη μαγεία του παραμυθιού, του μύθου και του παιγνιδιού. Έτσι τα πόκεμον, που φύτρωσαν σε μια εποχή οικονομικής ύφεσης και αύξησης των ποσοστών ανεργίας, θεραπεύουν ψυχαγωγικά ελλείμματα στην αγωγή των παιδιών. Γιατί τα παιδιά των εργαζόμενων γονέων στις χώρες του άγριου καπιταλισμού ανατρέφονται όλη τη μέρα ή και όλη τη βδομάδα σε ιδρύματα, μακριά από την οικογενειακή θαλπωρή ή, όταν ζουν στην οικογενειακή εστία διαμερίσματος σε τεράστια πολυκατοικία, είναι μόνα χωρίς συντροφιά αδερφών ή φίλων και συμπαικτών. Εκεί παρηγοριά τους βρίσκουν σε υποκατάστατα τύπου συμμορίας και πόκεμον στην οθόνη του τηλεοπτικού δέκτη ή του υπολογιστή τους. Έτσι και η βιομηχανία των πόκεμον αποτελεί έναν καθρέφτη του εκκοινωνισμού⁽⁴²⁾ όχι μόνον των σύγχρονων Ιαπώνων αλλά και όλων των πληθυσμών, που πλήττονται από

παρόμοιες αιτίες. Θα έλεγα ότι τα πόκεμον είναι και καθρέφτης της παθογένειας των παιδιών της υστεροκαπιταλιστικής κοινωνίας.

Βεβαίως η μόδα των τηλεοπτικών σειρών με θέμα τα πόκεμον, όπως διαπιστώνεται από τα προγράμματα παιδικών εκπομπών, που εμφανίζονται στις οθόνες των δεκτών της δορυφορικής τηλεόρασης, τουλάχιστον στις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν μειωθεί και τείνουν να εξαφανισθούν, όχι διότι ίσως η φαντασία των δημιουργών τους έχει εξαντληθεί, αλλά διότι το κοινό τους έχει κορεσθεί ή και διότι προβλήθηκαν ισχυρές αντιδράσεις από οργανωμένους φορείς του δημοσίου συμφέροντος. Παρά ταύτα το εμπόριο του παιδικού θεάματος που βομβαρδίζει τις συνειδήσεις των παιδιών εξευρίσκει συνεχώς νέους τρόπους, ώστε να μη χάνει τους καταναλωτές του και έτσι να αυξάνει τα κεφάλαιά του.

Παρόμοια με τη μοίρα των ομήρων είναι σήμερα και η μοίρα όλων των παιδιών των αστικών κέντρων, όπου η συνεκτικότητα της οικογένειας δοκιμάζεται και εξασθενεί μπροστά στις διαλυτικές πιέσεις, που ασκεί ο ξέφρενος ρυθμός της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Η δορυφορική τηλεόραση και προπάντων το Διαδίκτυο έχει καταστήσει ολόκληρη την ανθρωπότητα σαν μια γειτονιά. Ίσως λοιπόν αυτή η οδυνηρή πραγματικότητα, μέσα στην οποία οι λαοί κινδυνεύουν να χάσουν την ταυτότητά τους ακόμα και τη γλώσσα τους, να είναι η κύρια αιτία της φανταστικής παγκόσμιας διάδοσης του θεάματος των πόκεμον, αλλά και τόσων άλλων σειρών με θεάματα προοριζόμενα για την άλωση και αλλοτρίωση της ψυχής των παιδιών.

20. Ο σώζων εαυτόν σωθήτω!

Στα κράτη της ζώνης της ελεύθερης Οικονομίας δεν είναι νόμιμη η επιβολή περιορισμών ή απαγορεύσεων στην κυκλοφορία των πολιτισμικών αγαθών. Απομένει μόνο μια ισχυρή δυνατότητα προστασίας και καθοδήγησης των παιδιών, ώστε να βλέπουν στις οθόνες τους από τα επεισόδια των τηλεοπτικών εκπομπών κλπ. όσα τυχαίνει να είναι απλώς διασκεδαστικά και ακίνδυνα. Στη Γερμανία π.χ. έχουν ιδρυθεί σύλλογοι γονέων, που με τη βοήθεια ειδικών επιστημόνων, αξιολογούν την ποιότητα των προγραμματιζόμενων προβολών και εκδίδουν ενημερωτικά φυλλάδια, που διανέμουν στους γονείς, ώστε όσοι θέλουν να είναι σε θέση να προστατεύουν τα παιδιά τους και να αποφεύγουν τις παγίδες. Γιατί όλοι γνωρίζουν ότι καθετί που τίθεται σε απαγόρευση μαγνητίζει ευκολότερα την περιέργεια και την ορμή για παράβαση της απαγόρευσης.

Η τηλεοπτική βία, που εκπέμπεται μέσω της τηλεόρασης και ασκεί τρομοκρατία και δημιουργεί φοβίες και νευρώσεις στα παιδιά, βρίσκει εύκολα και γρήγορα μιμητές ανάμεσα στα ανυπεράσπιστα παιδιά εκείνων των οικογενειών που δεν τα στηρίζει η στοργή και η αγάπη των οικείων τους.

Ποιο νόημα έχει λοιπόν η παιδαγωγή της καινούργιας γενιάς με θεάματα τύπου πόκεμον, που τάχα βοηθούν τα παιδιά να εξελίξουν ανεμπόδιστα την προσωπικότητά τους⁽⁴³⁾, αφού είναι δεδομένο ότι και με τον τρόπο αυτό τα παιδιά γίνονται όμηροι των μηχανισμών της κατανάλωσης και της αλλοτρίωσης; Τα παιδιά χρειάζονται το παιχνίδι με τους συνομηλίκους τους, τη γύμναση και την αναστροφή τους σε ελεύθερους χώρους, και κυρίως τη ζωντανή διδασκαλία μαζί με τους συμμαθητές τους και το δάσκαλό τους. Η νέα ηλεκτρονική Παιδαγωγική, από τη φύση της αποχαυνωτική, που προπαγανδίζεται με πλήρη επικυριαρχία των ηλεκτρονικών μέσων, η οποία επιζητεί να εισχωρήσει όλο και περισσότερο στο σχολείο και να το καταργήσει, θα έχει την ίδια τύχη, που είχαν άλλες μορφές Παιδαγωγικής του πρόσφατου παρελθόντος. Η σχολική τάξη, η σχολική αυλή, ο δάσκαλος, ο πίνακας, το βιβλίο και το τετράδιο, που για αιώνες μόρφωσαν όλες τις γενεές των ανθρώπων απανταχού της Γης μέχρι τώρα, έχουν αδιαπραγμάτευτο μέλλον. Τα ηλεκτρονικά μέσα και τα προϊόντα τους θα βοηθούν, αλλά δεν θα υποκαθιστούν τους παραδοσιακούς και πολιτισμικούς παράγοντες της αγωγής και της μόρφωσης.

Παραπομπές

1. **Levi-Strauss, Claude:** *Άγρια Σκέψη*, μετάφρ. Η Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος, Αθήνα 1977.
2. Βλ. **Bandura, A.:** *Aggression. Eine sozial-lerntheoretische Analyse*, Stuttgart:Klett-Cotta 1979.
3. **Denker, R.:** *Aufklaerung über Aggressivitaet*, 1968.
4. **Θουκυδίδης II**, 37.
5. **Τζάνη, Μαρία:** *Κοινωνιολογία της παιδείας*, Αθήνα 2004, σ. 192 κ.ε.
6. **Graumann, C. F.:** *Oekologische Perspektiven der Psychologie*, Bern- Stuttgart 1978.
7. **Autrum, H.:** *Tier und Mensch in der Masse*. Muenchen 1966.
8. **Κολιάδης, Ε.:** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Α Τόμος 1989. Βλ. επίσης το λήμμα *Lerntheorie* στο Lexikon der Psychologie.
9. **Schorsch, E.:** *Angst, Lust, Zerstoerung. Sadismus als soziales und kriminelles Handeln*, Reinbeck, 1977.
10. **Αριστοτέλης**, *Τῶν μετὰ τὰ Φυσικὰ Α*, 980a.
11. Βλ. λήμμα *Autodidakt* στο Das Neue Lexikon der Paedagogik, Herder, τ. 4, 1975.
12. Βλ. λήμμα *Anlagen* στο Lexikon der Psychologie.
13. **Κολιάδης, Ε.:** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Α Τόμος 1989.
14. Βλ. **Ξωχέλλης, Π.:** *Το επάγγελμα του δασκάλου*, Καστανιώτης, 2005, σ. 32-38.
15. **Κολιάδης, Ε.:** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Β Τόμος 1989.
16. **Κολιάδης Ε.,** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, σ. 123, 197, Α τόμος, 1989.
17. **Κολιάδης, Ε.** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Α Τόμος 1989, σ. 37 κ.ε.
18. Βλ. λήμμα *Kinderpsychologie* στο Lexikon der Psychologie. Herderbuecherei, 1987.
19. **Bandura, A.:** *Principies of behavior modification*, New York, 1969.
20. Βλ. για την έννοια του ψυχολογικού όρου στο λήμμα *Idiosynkrasie* του Lexikon der Psychologie.
21. **Thomas, H.:** *Temperament and behavior disorders in children*, London, 1968.
22. Βλ λήμμα *Kinderpsychologie* στο Lexikon der Psychologie.
23. Βλ. εκτενές λήμμα *Sprache* στο Neues Lexikon der Paedagogik και λήμμα *Sprachpsychologie* στο Lexikon der Psychologie.
24. **Bandura, A.:** *Principies of Behavior modification*, New York 1969.
25. Βλ. λήμμα *Kybernetischer Unterricht* στο Lexikon der Psychologie, τ. 3 σ. 350 κ.ε.
26. **Ζαχαρενάκης, Κ.:** *Αντισταθμιστική αγωγή για ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες*, Αθήνα 1991.
27. **Δράκος, Γεώργιος:** *Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων του λόγου και της ομιλίας*, Αθήνα 1998.
28. **Niemeyer, W.:** *Lese- und Rechtschreibschwaeche*, Stuttgart 1978.
29. Βλ. λήμμα *Neurose* στο Lexikon der Psychologie, τ. 2 σ. 1474-1480. Επίσης βλ. **Duehrssen, Annemarie**, *Psychogene Erkrankungen bei Kindern und Jugendlichen*, σ. 144,183.
30. Βλ. **Παπαθανασόπουλος, Στ.:** *Η δύναμη της τηλεόρασης*, Αθήνα 1997, σ. 36-37.
31. **Τσαρδάκης, Δ.:** *Ο άνθρωπος στα δίχτυα της Manipulation*. Αθήνα, 1983.
32. **Ζώτος, Γ.:** *Τα Μ.Μ.Ε. και ο φενακισμός της συνείδησης*. Επιστημονική Σκέψη, τ. 42, σ. 26-31.
33. **Παπαθανασόπουλος, Στ.:** *Η δύναμη της τηλεόρασης*, Αθήνα 1997, σ. 63.
34. **Παπαθανασόπουλος, Στ.:** ό.π. σ. 74.
35. **Παπαθανασόπουλος, Στ.:** ό.π. σ. 71.
36. **Μαρί Γουίν:** *Τηλεόραση, ένας ξένος στο σπίτι*, μετάφρ. Πολυξένη Τσαλίκη, Αθήνα 1986, σ. 51.
37. **Κολιάδης, Ε.:** *Θεωρίες της μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Α Τόμος 1989, σ. 44.
38. Πηγή μας το Διαδίκτυο με τα θέματα: *Animated cartoon*, *From Wikipedia, the free encyclopedia*.
39. **Cautwell, C.:** *Buergerliche Illusionen und Wirklichkeit*, εκδότης Bamm, 1971.
40. Βλ. λήμματα *Rolle* και *Gruppentherapie* στο Das Neue Lexikon der Paedagogik.
41. Πηγή το Διαδίκτυο με θέμα: *Επίδραση τηλεοπτικής βίας στα παιδιά*.
42. **Fend, Helmut:** *Sozialisierung und Erziehung*, Berlin 1995, σ.117. Βλ. και λήμμα *Acculturation* σε αγγλόφωνες εγκυκλοπαίδειες.

43. Βλ. **Βουϊδάσκη, Β. Κ.:** *Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις της στα παιδιά και τους νέους*, Αθήνα 1992, σ. 149 κ.ε. Επίσης βλ. **Τζάνη, Μ.:** *Κοινωνιολογία της παιδείας*, Αθήνα 2004, Κεφ. 14: Διαμόρφωση της προσωπικότητας, σ.186-188.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνόγλωσση

1. **Βουϊδάσκη, Βασίλης:** *Τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις της στα παιδιά και στους νέους*, Αθήνα:Γρηγόρη 1992.
2. **Γουίν, Μαρία:** *Τηλεόραση, ένας ξένος στο σπίτι*. Μετάφραση Τσαλίκη Πολυξένη, Αθήνα:Ακρίτας 1986.
3. **Δράκος, Γεώργιος:** *Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων του Λόγου και της Ομιλίας*, Αθήνα 1998.
4. **Ζαχαρενάκης, Κ.:** *Αντισταθμιστική αγωγή για ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες*, Αθήνα 1991.
5. **Ζώτος, Γ.:** *Τα Μ.Μ.Ε. και ο φενακισμός της συνείδησης*, Επιστημονική Σκέψη, τ. 42, σ. 26-31.
6. **Κολιάδης, Εμμανουήλ:** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Α τόμος, Αθήνα 1989.
7. **Κολιάδης, Εμμανουήλ:** *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, Β τόμος, Αθήνα 1989.
8. **Κολιάδης, Εμμανουήλ:** *Γνωστική Ψυχολογία, Νευροεπιστήμη και Εκπαιδευτική πράξη*, Δ τόμος, Αθήνα 2002.
10. **Κορωνάιου, Αλεξάνδρα:** *Νέοι και μέσα μαζικής επικοινωνίας*, Αθήνα:Οδυσσέας 1992.
11. **Levi-Strauss, Claude:** *Άγρια Σκέψη*, μετάφρ. Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος, Αθήνα 1977.
12. **Λήμματα από το Διαδίκτυο** για τις *Κυρίαρχες θεωρίες της μάθησης, τα Pokemon, την Ψυχολογία του παιδιού, την Κοινωνιολογία του Σχολείου*.
13. **Παπάς, Α.:** *Θεωρία και πράξη*, Αθήνα 1986.
14. **Παπαθανασόπουλος, Στέλιος:** *Η δύναμη της τηλεόρασης*, Αθήνα:Καστανιώτης 1997.
15. **Τζάνη, Μαρία:** *Κοινωνιολογία της παιδείας*, Αθήνα:Γρηγόρη 2004.
16. **Τσαρδάκης, Δ.:** *Ο άνθρωπος στα δίχτυα της Manipulation*, Αθήνα 1983.
17. **Ξωχέλλης, Π.:** *Το επάγγελμα του δασκάλου*, Καστανιώτης, 2005.

Β. Ξενόγλωσση

18. **Autrum, H.:** *Tier und Mensch in der Masse*, Muenchen 1966.
19. **Bandura, A.:** *Aggression. Eine sozial-lerntheoretische Analyse*, Stuttgart:Clett-Cotta 1979.
20. **Bandura, A.:** *Principles of behavior modification*, New York 1969.
21. **Bodo, Voigt:** *Bildungspolitik und politische Erziehung in den Klassenkaempfen*, Frankfurt (am Main) 1973.

22. **Cautwell, C.:** *Buergerliche Illusionen und Wirklichkeit*, εκδότης Bamm 1971.
23. **Denker, R.:** *Aufklaerung ueber Aggressivitaet*, Stuttgart 1975.
24. **Duehrssen, Annemarie:** *Psychogene Erkrankungen bei Kindern und Jugendlichen*, Goettingen 1992.
25. **Fend, Helmut:** *Sozialisierung und Erziehung*, Verlag J. Belz, Studienbuch, Berlin 1995.
26. **Fernsehen mit Kinderaugen**, έκδοση Filmο, Programmberatung fuer Eltern.
27. **Landesjugendring Baden-Wuerttemberg:** *Kinder- und jugendgerechte Medienpolitik*, Stuttgart 2004.
28. **Λήμματα από το (εγκυκλοπαίδεια) Meyers Enzyklopaedisches Lexikon.**
29. **Λήμματα από Das Neue Lexikon der Paedagogik**, του εκδοτικού οίκου Herder 1975.
30. **Λήμματα από το Lexikon der Psychologie**, Herder 1975,Heyne 1995.
31. **Λήμματα από το Woerterbuch der Soziologie**, Stuttgart:Kroene 1994, Muenchen:Dt. Taschenbuchverlag 1989.
32. **Mai, Manfred:** *Medienpolitik in der Informationsgesellschaft*, Wiesbaden 2005.
33. **Niemeyer, W.:** *Lese- und Rechtschreibschwaeche*, Stuttgart 1978.
34. **Schorsch, E.:** *Angst, Lust, Zerstoerung. Sadismus als soziales und kriminelles Handeln*, Reinbeck 1977.
35. **Thomas, H.:** *Temperament and behavior disorders in children*, London 1968.